

Scurt istoric al apariției prezumției nevinovăției

Primele elemente embrionare ale prezumției nevinovăției apar încă în sec. XVII într-o serie de documente cum ar fi: petiția drepturilor din 1628 și Habeas Corpus Act din 1679, conform cărora tribunalele le-a fost încredințat controlul asupra reținerilor și arestării cetățenilor. În conformitate cu Habeas Corpus Act la cererea arestantului sau oricărei alte persoane tribunalul era obligat să emită un mandat de aducere a arestatului, putând hotărî fie trimiterea lui în închisoare, fie punerea lui în libertate, cu sau fără cauțiune.

Petiția drepturilor avea ca obiect garanția împotriva arestărilor și confiscărilor de bunuri fără respectarea procedurii de judecată normală. Aceste acte fiind formulate în termeni generali, de prevederile lor au beneficiat în mare parte cei avuți. Pe de altă parte garanțiile date nu se extindeau la crimele împotriva statului.

Elemente ale prezumției nevinovăției se mai întâlnesc și în cadrul declarației drepturilor omului și cetățeanului adoptate de către adunarea constituantă a Franței la 26 august 1789.

În Statele Unite primele elemente ale prezumției nevinovăției cuprind documentele: Declarația de independență de la 4 iulie 1776, Constituția Statelor Unite din 17 septembrie 1787, Corpul libertăților (Body of liberties), Declarația drepturilor adoptată de Adunarea din statul Virginia, la 12 iunie 1776.

În teritoriile românești elementele prezumției nevinovăției a conținut Constituția cărvunarilor din 1822. Această Constituție pentru prima dată proclamă dreptul la proprietate privată. De asemenea, proclamă egalitatea oamenilor în fața legii indiferent de rang, de starea socială etc., protecția arestatului prin reprimarea oricărei asprimi care nu ar fi necesară asigurării de persoana prevenitului, dreptul persoanelor de a se adresa fără anumite îngrădiri în judecată.

Principiul prezumției nevinovăției este prezent în conținutul Constituției României din 1923. În perioada anilor 1924 – 1938 în teritoriul numit RSSM a fost total neglijat și negat principiul prezumției nevinovăției ca și celelalte drepturi fundamentale ale cetățenilor. În acest sens la 10 mai 1925 Congresul Sovietelor din întreaga Ucraina a întărit Constituția RSSM. Constituția cuprindea 48 puncte expuse în 7 capitole. Constituția din 1925 nu se referea la drepturi și libertăți ceea ce nu este compatibil cu denumirea de Constituție modernă.

În perioada războiului II mondial a existat formal un sistem de drepturi și libertăți, aceasta doar la nivel declarativ. Constituțiile din 1941 și 1978 ale RSSM deși pretindeau că asigură puterea poporului, au legalizat grave abateri de la principiile democratice.

Dreptul la libertate și la integritatea persoanei, prezumției nevinovăției respectul vieții intime, libertatea domiciliului erau grav încălcate.

Prezumția nevinovăției era temeiul desfășurării oricărui proces penal în statele civilizate. Însă în RSSM era anihilat de un sistem procesual care nega dreptul la apărare în faza urmăririi și punea pe judecători în fața unor dosare cât se poate de minuțios pregătite.

Evoluția principiului prezumției nevinovăției în Republica Moldova.

Pentru prima dată principiul prezumției nevinovăției a fost consacrat în Constituția Republicii Moldova adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 29 iulie 1994. Această Constituție a preluat normele internaționale cu privire la drepturile omului din declarația universală a drepturilor omului din 10 decembrie 1948.

Conform Constituției este creat un sistem de organe de stat abilitate cu promovarea și apărarea drepturilor omului, este creat un sistem judiciar care este ca o garanție a promovării principiului prezumției nevinovăției.

Pentru a demonstra caracterul de principiu fundamental al procesului penal se impune o scurtă incursiune istorică cu prezentarea principalelor documente care au consacrat prezumția de nevinovăție. Astfel concluzionând putem afirma că pentru prima dată prezumția nevinovăției

ca principiu fundamental al procesului penal și ca drept fundamental a fost consacrat în Declarația Franceză a Drepturilor omului și cetățeanului, precum și în Constituția Statelor Unite. Acesta a constituit o reacție față de procesul penal inchizitorial în care în mod practic cel implicat într-o cauză penală era presupus totdeauna vinovat, revenindu-i obligația dovedirii propriei nevinovății. Simțindu-se nevoia de consacrare a acestei prezumții în documente cu caracter internațional, ea a fost înscrisă în articolul 11 din Declarația Universală a drepturilor omului, adoptată de Adunarea generală a ONU la 10 decembrie 1948, făcându-se în același timp recomandări ca legislațiile statelor membre ale ONU să înscrie norme privind prezumția nevinovăției. În prezent legislațiile tuturor statelor cuprind dispoziții din care se desprinde direct sau indirect această regulă spre deosebire de alte principii ale justiției. După cum s-a menționat înscrierea acestei prezumții în legislațiile mării majorități a statelor lumii constituie o victorie importantă împotriva concepțiilor potrivit cărora ar exista criminali înnăscuți, care au o predispoziție patologică față de săvârșirea infracțiunilor și pentru care nu ar putea opera prezumția de nevinovăție.

Astfel în declarația universală a drepturilor omului găsim consacrat principiul potrivit căruia: orice om trebuie considerat nevinovat până la proba culpabilității sale, dacă se consideră indispensabil să fie arestat, orice severitate care n-ar fi necesară pentru a se asigura de persoana sa, trebuie să fie în mod riguros reprimată prin lege. Acest text este considerat ca fiind prima definiție legală a prezumției nevinovăției. În prezent prezumția de nevinovăție a fost consacrată în diferite acte cu caracter internațional și național.

Există și în prezent legislații în care învinuitul trebuie să-și probeze nevinovăția, exemplul Grecia.